

سیدمراد خواجهزاد

رادیو تاجیکستان و خودشناسی ملی

وظیفه رسانه‌های اطلاعاتی قبل از همه، دسترسی سریع مردم به خبر رویدادها و وقایع است. در این راستا و در تاجیکستان، رادیو تاجیکستان نقش مهم و نظرس دارد. این رسانه تجربه غنی و پرسنل قوی دارد. تأسیس این رادیو ۱۰ آوریل سال ۱۹۳۰ است که تا امروز چندین مرحله را پشت سر گذاشته است. در سالهای اول، ادیبان و روزنامه‌نگاران تاجیک نگاشته‌های خود را در رادیو مستقماً قرائت می‌کردند که آن گفتارها به عنوان «رادیوروزنامه» معروف است. در سالهای ۳۰ سده گذشته، در ترغیب و تشویق خودآگاهی و خودشناسی ملی بنابر به سیاست حکمرانان وقت که در تاریخ با نام «شخص‌پرستی استالینی» معروف است، محدودیت حکفرما بود، در سالهای جنگ دوم جهانی، به ویژه بعد از هجوم آلمان به اتحاد شوروی، امکان مراجعه به تاریخ خلق تاجیک و توصیف کارنمایی فرزانه‌فرزندان ملت در مقابل مهاجمان به وجود آمد. ادیبان تاجیک با سروری علامه صدرالدین عینی از این فرصت موافق و امکان مناسب پرثمر استفاده کرده، رو به تاریخ دور و نزدیک خلق تاجیک آورده، در مدتی کوتاه آثار و مقاله‌های زیادی تألیف نمودند که موضوع آنها ترغیب و خودشناسی و خودآگاهی بود. آثاری مانند «قهرمان خلق تاجیک تیمورملک» و «عصیان مقنّع» استاد عینی در همین زمان تألیف گردیده، به محققان و مورخان تاجیک، نظر انداختن نو به تاریخ را تلقین نمود. در پیروی نگاشته‌های او، سلسله مقاله‌ها و گفتارهای رادیویی ایجاد شد و سالهای بعد

نیز از فرصت و امکان موافق برای ترویج خودشناسی و خودآگاهی و بیداری ملی گفتارهای گوناگون رادیویی تهیه گردید. برنامه‌های کارمندان این درگاه به شنوندگان بیشتر تأثیر گذاشته، توجه آنها را به فرهنگ و اصالت ملی جلب می‌ساخت که بعد از استقلال کشور، این سنت نیک گسترش یافت.

روند حیات امروزه تقاضا می‌کند که برنامه‌های رادیو همچون نبض روز باشند. با این مقصد برنامه‌های تازه، گفتارهای نوین روی کار می‌آیند. بخصوص در سالهای استقلال جنبه فرهنگی برنامه‌های رادیو تاجیکستان قوی‌تر گردید. برنامه‌های تازه مانند «شعر و شاعر»، «فرهنگ آریا»، «عالم سینما»، «نوای رود رودکی»، «عطر بوی مولیان»، «ساله»، «اندیشه ملی»، «خوبان پارسیگوی»، «همزمان»، «محقق» به وجود آمدند. اما برنامه‌های بنیادی که بیشتر باعث افزایش محبت سامعان به رادیو می‌گردند، محفل «مثنوی معنوی»، گفتار «رودکی چنگ بگرفت و بنواخت» و «فرزانه فرزندان آریایی» می‌باشند.

«مثنوی معنوی» محفل ادبی بوده، از روی ساخت و اصول تهیه به «محفل شاهنامه‌خوانی» قرابت دارد. ثبت برنامه نیمه دوم سال ۲۰۰۷ صورت گرفته است. اسماعیل پیرمحمدزاده، یکی از علمای دین به حیث صدر مجلس، شاعر نظام قاسم، روزنامه‌نگار ماه صفر یحیی‌زاده، کارمندان رادیو خیرالله ابراهیم و شرافت عبدالنظر به عنوان راوی، «مثنوی» مولانا جلال‌الدین بلخی را قرائت می‌کنند. رادیو تاجیکستان ۹۹ برنامه از روی این شاهکار ثبت نموده، به سمع شنودگان رسانده است. هر برنامه در حجم ۴۵ دقیقه تهیه شده، در «خزینة طلایی» رادیو نگهداری می‌شود.

به افتخار ۱۱۵۰ سالگی سلطان شاعران ابو عبدالله رودکی، اشعار کامل این

بزرگمرد با عنوان «صاحبقران شاعران» در ۲۰ گفتار ۳۰ دقیقه‌ای ثبت گردید. در تهیه آن نیز خیرالله ابراهیم، نظام قاسم و اسماعیل پیرمحمدزاده سهم گذاشتند. اما گفتار جالبی که در این راستا تهیه شده است، «رودکی چنگ بگرفت و نواخت» نام دارد. مؤلف شهاب‌الدین حق‌نظر بوده، نقش رودکی را خیرالله ابراهیم، شاعره رابعه را مغفرت یوسفی و استاد رودکی - عبدالعباس بختیار را شیرعلی نذرعلی آفریده‌اند. گفتار مذکور از تأثیر آوازی غنی بوده، اسرار ایجاد و رغبت ملک‌الشعرا به عالم موسیقی را بازگو می‌نماید. حجم گفتار ۱ ساعت بوده، در جشنواره آزمون برنامه‌های رادیوهای دولت‌های اسلامی در شهر اصفهان جمهوری اسلامی ایران سزوار دریافت جایزه گردیده است.

بار نخست نمایشنامه «مزدک» یا «شام درختان سرنگون» به همت هیئت ایجاد و تکنیکی رادیو در حجم ۲ ساعت تهیه شد. قهرمانی مزدک دادخواه در مرکز توجه نمایشنامه قرار داشته، نقش‌ها را بیش از ۲۰ تن از هنرمندان کارمند رادیو آفریده‌اند. با وجود غیرحرفه‌ای بودن نقشها، این برنامه یکی از بهترینهای رادیو تاجیکستان است، که در سالهای اخیر ثبت گردیده است.

برنامه «فرزانه‌فرزندان آریایی» نیز روحیه ملی داشته، هیئت ایجاد برنامه نور تبراف، عبدالقادر عبدالقهار، الهام فیض توانسته‌اند که بیش از صد چهره شناخته فرهنگ آریا را از قبیل مزدک بامداد، مانی، اسپیتامین، کورش کبیر، ابومسلم خراسانی، ابن مقفع، تیمور ملک و غیره را به شنونده‌ها معرفی سازند. افتخار از دیروز، قدرشناسی فرهیختگان امروز از ارج‌گزاری به شخصیت‌های فردای ملت موضوع اساسی برنامه است که در خودشناسی و خودآگاهی مردم نقش مهم دارد.

بعد از نصب تکنیک دیجیتالی در ساختار رادیوی تاجیکستان، قدری تغییرات به وجود آمده، پخش برنامه‌ها به زبانهای روسی و ازبکی از شبکه اول خارج گردیده، شبکه

اول رادئو تاجیکستان کاملاً جنبه ملی کسب نمود.

شبکه «صدای دوشنبه» برای ساکنان پایتخت و نواحی اطراف آن برنامه پخش می‌کند که بیشتر خصوصیت اطلاعاتی و فرهنگی داشته، به طور منظم در شبانه‌روز ۱۶ ساعت (برنامه‌های اصلی از ساعت ۸ تا ۱۶، تکرار برنامه‌ها از ساعت ۱۶ تا ۲۴) برنامه پخش می‌کند.

از ۱ ژوئن سال ۲۰۰۷ با پوشش شبکه رادیویی «فروغ آریانا» و اداره برنامه‌های برون‌مرزی، شبکه «آواز تاجیک» تأسیس شد.

«آواز تاجیک» از ساعت ۷ تا ۱۴ به زبان‌های تاجیکی، ازبکی، فارسی، دری، عربی، انگلیسی و روسی برنامه پخش می‌کند. برنامه‌ها خصوصیت اطلاعاتی داشته، همزمان در ترغیب فرهنگ و هنر مردم تاجیک برای خارجیان نقش مهم دارد. رادئو تاجیکستان همچون ساختاری واحد و متشکل از طریق سه شبکه در شبانه‌روز به ۷ زبان در حجم ۵۷ ساعت برنامه پخش می‌کند.

پدیده روح‌افزای دیگر آن است که جنبه تکنیکی پخش برنامه‌ها قوی شده، کیفیت پخش بهتر می‌شود. سال ۲۰۰۳ شبکه اول رادئو در فرکانس 104,7 FM برای شهر دوشنبه و نواحی اطراف آن پخش می‌شد. از ماه آوریل سال ۲۰۰۸ برنامه‌های شبکه اول رادیویی تاجیکستان در شهر خجند و نواحی اطراف آن روی موج ۱۰۲,۷ اف.ام. پخش می‌گردد. فعلاً برنامه‌های شبکه اول در استان ختلان روی موج ۶۷,۸ اف.ام. و ولایت مختار کوهستان بدخشان روی موج ۱۰۴,۷ اف.ام. پخش می‌گردد. این تدبیر امکان می‌دهد که کیفیت پخش برنامه‌ها بهتر شده، دایره فراگیری امواج رادئو بیشتر گردد. اکنون برنامه‌های شبکه اول رادئو تاجیکستان را بیش از ۶۵ درصد از اهالی تاجیکستان و نیز در جمهوری اسلامی ایران و افغانستان، ازبکستان، قرقیزستان و قزاقستان دریافت می‌کنند. رادئو تاجیکستان واسطه مهم تکمیل فضای اطلاعاتی کشور بوده، با برنامه‌های خویش یکی از نهادهای توانای ترغیبگر آرمان خودشناسی و خودآگاهی ملی و منادی صلح و دوستی گردیده است.